

bevolkingsstructuur en volkskracht tegen. Het zal daarom noodig zijn, dat van medische zijde deze demographische gevolgen te bevoegder plaatse onder de aandacht worden gebracht.

Amsterdam, 11 Februari 1938.

J. PINKHOF.

IS DE REACTIE VAN PIRQUET ONSCHADELIJK?

STÄRCKE meent uit het feit, dat zich bij twee studenten met een aanvankelijk negatieve reactie van VON PIRQUET eenige jaren later een pleuritis heeft ontwikkeld, de mogelijkheid te kunnen afleiden, dat een bij de enting reeds in latenten toestand bestaande tuberculose door deze kunstbewerking zou zijn geactiveerd. Deze mogelijkheid ontken ik. Het manifest worden eener sluimerende tuberculose is op den studentenleeftijd nooit zeldzaam geweest. Wanneer er een latente tuberculose bestaat, is de kans, dat de tuberculinereactie positief is, altijd zóó groot, dat men veel eer moet aannemen, dat de studenten ten tijde van het onderzoek nog geen tuberculose, ook geen sluimerende hadden, en dan kan van sensibiliseering geen sprake zijn.

Dat men op een tweede enting wel eens personen ziet rageeren, die op de eerste enting niet gereageerd hadden, moge worden aangevoerd als bewijs, dat de enting niet zonder gevolg is, maar niet: dat zij *schadelijke* gevolgen kan hebben. STÄRCKE heeft dit niet aannemelijk gemaakt.

Hoe proeven op dieren ooit het antwoord zouden kunnen geven op STÄRCKE's vraag, is niet duidelijk. Die proeven zouden, omdat een niet met tuberkelbacillen besmet lichaam niet op tuberculine reageert, alleen kunnen plaats hebben bij tuberculeus gemaakte dieren. Het beloop der experimenteel opgewekte tuberculose staat, in quantitatieven zin, van te voren niet zóó vast, dat men een sprekend verschil in beloop zou mogen verwachten van de tuberculose bij dieren die *wel* en die *niet* met tuberculine geënt werden. En *wanneer* een verschil werd waargenomen, zou nog niet vaststaan, dat hieruit gevolgtrekkingen waren te maken ten opzichte van den mensch, wiens latente tuberculose een geheel andere betekenis heeft dan de experimenteele tuberculose bij het dier.

's-Gravenhage, 13 Februari 1938.

B. H. VOS.

ASTHBRO, VEREENIGING TER BEHARTIGING DER BELANGEN VAN ASTHMA- EN BRONCHITIS-PATIENTEN.

Gaarne zouden wij u eenige plaatsruimte willen verzoeken, teneinde dr. PINKHOF, van wiens hand over bovengenoemde vereeniging een artikel in nr. 4 van uw blad verscheen, van repliek te dienen.

Wij hadden van dezen arts verwacht, dat hij, alvorens zich op een dergelijke wijze uit te laten, zich eerst eens terdege van het doel dezer vereeniging op de hoogte had gesteld. Ongetwijfeld zou zijn angst voor het „algemeene” en „beroepsbelang” minder groot zijn geweest.

Onze vereeniging is geen uitvloeisel van „dwaasheid”. Zij stelt zich ten doel op verschillende manieren geld in te zamelen teneinde voor patiënten, die op advies van doctoren genezing zouden kunnen vinden in andere luchtstreken, dit ook inderdaad mogelijk te maken; een streven in dezelfde geest, als wij o.a. ook bij verschillende tuberculose-vereenigingen kennen. Wij willen dit echter uitsluitend in samenwerking *met* en op advies *van* geneeskundigen bereiken. In onze Statuten, welke inmiddels ter Koninklijke goedkeuring zijn opgezonden, staat dit overigens uitvoerig omschreven. Opzettelijk zijn in ons Centraal Bestuur 2 functies open gelaten, welke wij te zijner tijd gaarne zullen zien ingenomen door 2 doktoren, terwijl wij tevens hopen één der doktoren bereid te zullen vinden, onze vereeniging als geneeskundig adviseur te willen voorlichten. Ook omtrent de contributie, welke uit den aard der zaak laag is gesteld en waarmee zeer weinig te bereiken zal zijn, kunnen wij dr. PINKHOF volkomen gerust stellen, wij reglementair op gezette tijden,